

Zůstane hmat Popelkou?

Význam a možnosti rozvoje hmatu u dětí s trizomií 21 (FIE taktilní)

Irena Marušincová

Ačkoli je hmat velice důležitým smyslem, bez něhož bychom jen těžko mohli v každodenním životě fungovat, na jeho systematický rozvoj u dětí často zapomínáme. **Z hlediska vývojové psychologie je hmatové (taktilní) vnímání prvním smyslem, který se u dítěte vyvíjí již v prenatálním období, a to ještě před zrakovým a sluchovým vnímáním¹. Na hmatovém vnímání je postavena hrubá i jemná motorika, které jsou úzce propojeny s prostorovou orientací, jež je nezbytná nejen pro každodenní fungování v prostoru a čase, ale i pro rozvoj dovedností, jako je čtení, psaní, počítání, orientace v sociálních interakcích apod.**

Rozvoj hmatového vnímání by měl být u dětí posilován od nejranějšího věku. Pokud se v pozdějším věku u dítěte objeví potíže v oblasti učení, jejichž příčinou je nedostatečně rozvinuté hmatové vnímání, je třeba ho cíleně budovat a posilovat. Skvělou pomocí je v tomto ohledu metoda Brigitte Sindelar *Deficity dílčích funkcí*.

Pro posílení hmatového vnímání, a zároveň pro rozvoj mnoha klíčových kognitivních funkcí, se s výbornými výsledky používá taktilní verze *Feuersteinova instrumentálního obohacování (FIE taktilní)*. Instrumenty *FIE taktilní* byly původně vyvinuty pro nevidomé jedince, nicméně postupem doby se jejich využití velice úspěšně rozšířilo i na jedince se specifickými poruchami učení, poruchami chování a poruchami pozornosti. V současné době víme, že tyto instrumenty jsou velice užitečné a prospěšné pro kohokoli, kdo chce posílit své kognitivní funkce a rozvinout hmatové vnímání².

Při rozvoji hmatového vnímání, ať už metodou Brigitte Sindelar či Reuvena Feuersteina, se pracuje tak, že jedinec využívá výhradně hmat (oči má zavřené, zakryté nebo je mu jiným – jemu příjemným způsobem – zamezeno vidět na pomůcky, s nimiž manipuluje). Zatímco při využití zrakového vnímání získává mozek najednou celý obraz, tak pracujeme-li pouze hmatem,

¹ https://wikisofia.cz/wiki/Vývoj_smyslů_v_prenatálním_období

² Feuerstein R. et al. (2015). *FIE tactile Users' s guide*, Jerusalem: The Feuerstein Institut.

obraz se skládá postupně po částech, což vyžaduje mnohem větší soustředění, dobrou paměť a představivost. FIE taktilní nabízí sadu osmi instrumentů – pracovních listů, které jsou vyrobeny speciální technologií tak, že jedinec může obrázky, tvary a další informace na stránce vnímat právě hmatem. Systematická práce s těmito instrumenty přináší zklidnění, intenzivní zaměření pozornosti, zpomalení ve vytváření úsudků a rozvoj mnoha dalších kognitivních funkcí. V neposlední řadě umožňuje jedinci uvědomit si, jak je hmat důležitý. Pomáhá mu vědoměji a intenzivněji využívat hmat v každodenním životě.

FIE taktilní je v České republice využíváno a školeno teprve od roku 2024. Jediným licencovaným centrem, které má oprávnění kurzy *FIE taktilní* nabízet, je **ATC Cogito, centrum kognitivní edukace** (<https://cogito-centrum.cz>). S instrumenty mohou pracovat pouze absolventi kurzů v ATC Cogito, kteří se prokáží mezinárodním certifikátem vydaným Feuersteinovým institutem v Izraeli.

Zkušenost s prací s *FIE taktilní* s lidmi s trizomií 21 (Downovým syndromem) je zatím omezená, ale významná: vyřazení zraku je pro děti s trizomií 21 zpočátku frustrující a stresující, je tedy třeba velice citlivé vedení ze strany terapeuta. Děti si však postupně na nový způsob získávání informací zvykají, nabyté zkušenosti pak dokáží přenášet na nové úkoly, obavy postupně opadají a přichází radost z úspěchů. Důležitá je ovšem systematická pravidelná práce.

V případě zájmu o terapie zaměřené na rozvoj hmatu, a tím posilování dalších kognitivních funkcí, je možno se obrátit na: marusincova@cogito-centrum.cz.